

ІНТРИГА ЯК ОСНОВНИЙ РУШІЙ СЮЖЕТУ СЕРІАЛУ «ВЕЛИЧНЕ СТОЛІТТЯ»

Статтю присвячено дослідженню ролі інтриги в турецькому серіалі Ягмура Тайлана та Дуру Тайлана. Аналізуються основні сюжетні лінії з напруженими моментами у «Величному столітті» та розкриття гострої боротьби між персонажами з метою зацікавлення телеглядача та занурення в долі відомих осіб історичної епохи султанату.

Ключові слова: інтрига, сюжет, серіал, Гюрем, Сулейман.

Інтрига – це певні дії, часто зловмисні, до яких вдаються люди задля досягнення певної мети. В літературному творі – це сюжетна лінія, яка відзначається напруженістю моменту та складністю дії. Також, це часто заплутане і складне розгортання певних подій у творі, метою яких є розкриття гострої боротьби між персонажами та заплутування читача з метою зацікавити і глибше занурити у розкриття проблеми. Інтриги можуть бути політичні, любовні, пригодницькі тощо [3, с. 319]. У свою чергу під сюжетом розуміємо послідовність подій у літературному творі, через які письменник розкриває весь зміст твору і характери персонажів в ньому. Події пов'язані причино-наслідковими зв'язками.

Важливим засобом для трансляції фільмів є телебачення (від грец. *ieie* – далеко та лат. *uikio* – бачення), яке посідає значне місце у популяризації мистецтва кіно. Останнім часом воно стало важливим засобом масової комунікації, без якого не можна уявити собі нинішнє життя. Телебачення має свою жанрову структуру, яку воно постійно розвиває і вдосконалює. Саме тому телебачення вважається невід'ємним чинником культурного процесу сьогодення і посідає особливе місце у житті сучасної людини. На сьогодні надзвичайного поширення в телебаченні здобули серіали.

Серіал – винахід людства для передачі довгої епопеї, яку неможливо передати в одному фільмі на півтори години. Серіали міцно ввійшли в обіг, прикладом чого є серіал «Величне століття». Це турецький серіал, але відома й українська екранізація про турецьку бранку: український телесеріал «Роксолана» у 1996–2003 рр. на кіностудії «Укртелефільм» було знято українським режисером Борисом Небієвідзе. Після серіалу Ягмура Тайлана та Дуру Тайлана «Величне століття» згодом, у 2018 році на екрани України вийшов трансформований сюжет турецького серіалу «Величне століття. Нова володарка», який в оригіналі називається «Величне століття. Кьосем». Дія розгортається у 17 столітті, і нова героїня серіалу – грекиня Анастасія, яка в гаремі Ахмеда I отримала ім'я Кьосем, тобто «лідер», «ватажок». Саме вона стала найвпливовішою жінкою у султанському гаремі за всю історію його існування, адже змогла двічі отримати найвищий титул в Османській імперії «валіде», який належав матері султана.

З часу появи «Величного століття» в українському просторі про нього було чимало схвальних відгуків, з мовознавчої точки зору писала О. Гордієнко, розглядаючи проблему кіноперекладу та дубляжу [1]; Покровська І. та Плешкун С., аналізуючи релігійні етикетні звороти [4].

Серіал Ягмура Тайлана та Дуру Тайлана «Величне століття» являє собою авторську версію історичної події викрадення української бранки з Рогатина. На відміну від найвідомішого в українській літературі роману П. Загребельного, у серіалі автори зосереджують увагу на розвиткові взаємин Гюррем та Сулеймана, окрім того, автори зосереджують увагу на внутрішньому прагненні героїні до самозбереження, поступово виявляючи світоглядну схожість всіх жіночих персонажок. Ця схожість настільки глибинна, що глядач з подивом спостерігає за миттєвою трансформацією темпераменту й характеру і в Гюррем, і в Хатіджи, і в Нігяр-калфа. Здається, тільки валіде та Махідеврран стабільні у своїй неприязні до інших. У діалогах Гюррем і валіде, Махідеврран і Гюльшах (її служниці) та ін. автори розкривають характер головної героїні серіалу, яка показана власницею, впевненою в собі жінкою, яка чітко бачить свою владу і свої кордони. Одразу зазначимо, що серіал не виокремлює лише Роксолану, як це зробив П. Загребельний, тому аналіз буде здійснено в порівнянні та зіставленні Гюррем з іншими жіночими героїнями серіалу.

Із серії в серію сюжет розгортається поступово, глядач поступово знайомиться з персонажами. Другорядні герої дуже детально висвітлені у серіалі, натомість у романі увага зосереджена на Роксолані, султані та емоціях героїв.

Інтриги, брехня, підступ – звичні справи в палаці, і саме вони є основним рушієм сюжету, а також точкою, яка тримає зацікавленість глядача в напрузі.

Серіал вповні відповідає своїй назві: передає атмосферу століття султанату, крім того, в серіалі увиразнюється різниця у сприйнятті кохання персонажами. Парадоксально, що в романі П. Загребельного зображене кохання Гюррем, яке перемежовується з тугою за батьківщиною, а кохання Гюррем в серіалі «перетинається» з воскресінням колишнього кохання до Левка, який приїхав з України до Насті. Ця дзеркальна містифікація, пов'язана з появою героя з колишнього життя, показує «заборонений» плід, який наражає Гюррем на велику небезпеку з боку султана. Врешті, Ібрагім отрує Левка.

Серіал «Величне століття» має 4 сезони, кожен з яких можна розглядати за основними лініями розвитку сюжету.

Так, в першому сезоні серіалу Настю, доньку сільського священика і вродливу галицьку дівчину, викрали з рідного села татари, які вбили всю її родину в церкві. Її відвезли спочатку до Криму, а потім до султанського палацу Топкапи в Стамбулі. Горда і вперта, вона спочатку поводитися нерозумно, налаштовуючи людей навколо проти себе. Однак, коли вона зустрічає султана Сулеймана I, то одразу ж закохується і вирішує за будь-яку ціну стати улюбленою жінкою для нього. Мати султана Валіде Айше Хафіза Султан, сестра султана Хатідже Султан і третя дружина султана Махідеврран Султан разом зі своїми прихильниками повстають проти головної героїні.

Боротьба зі змовами та інтригами часто призводить до того, що Настя сама стає жертвою змов та інтриг. Зрештою, їй вдається закохати в себе Сулеймана і стати Хасекі (улюбленицею), вона приймає іслам і султан дає їй ім'я Гюрем («та, що завжди сміється»). Приблизно в цей час стосунки султана зі своєю третьою дружиною Махідеван погіршуються.

Паралельно з цим розгортається історія Ібрагіма, помічника султана Сулеймана, який закоханий у його сестру Хатідже, але розуміє, що не має права залицятися до неї, оскільки є звичайним рабом грецького походження. Між Ібрагімом та Гюрем виникає миттєва неприязнь, яка невдовзі переростає у справжню ворожнечу. Хатідже також закохана в Ібрагіма, але розуміє, що це кохання заборонено їй як представниці династії.

Згодом в центрі сюжету з'являється Вікторія, вродлива угорка, нареченого якої султан Сулейман убив під час нападу на палац короля Лайоша в Буді, і щоб завоювати довіру султана, вона підпалює кімнату, де сидять діти султана, і рятує їх. Таким чином, вродлива угорська дівчина завойовує довіру не лише Гюрем, а й самого султана та Валіде, яка дає їй ім'я Садики, що означає «рятівниця». Її ж єдине бажання – це криваво помститися Сулейману за смерть свого коханого. Через неї Гюрем помилково звинувачують у вбивстві однієї з наложниць гарему і відправляють у заслання. Ібрагім погрожує Гюрем, і Гюрем змушена вибачитися перед третьою дружиною султана Махідеван, щоб повернутися. Вибачення перед нею робить Гюрем ще сильнішою, адже своїм вчинком вона показала себе перед Сулейманом з ще кращого боку.

З часом до султанського палацу випадково потрапляє колишній наречений Гюрем, художник Левко, який все ж таки не загинув того дня від нападу татар. Він починає писати портрети Сулеймана та Гюрем. Левко має намір втекти з коханням свого життя, але вона відмовляється покинути Сулеймана і дітей.

На цьому закінчується перший сезон, головною інтригою якого було спочатку встановлення зв'язків з новим для Гюрем світом, а потім спроба втекти від свого старого світу в лиці художника Левко. Якщо перший час Гюрем ще тужила за своєю домівкою і своїм минулим, то цей сюжетний хід остаточно показав, яку сторону і долю вона для себе обрала, її становлення як особистості.

Другий сезон серіалу обрамлюється трагедією. Спочатку Ібрагім вбиває Левка. Потім й Сулейману дивом вдається уникнути смерті, звинувачуючи Ібрагіма в тому, що той зблизився з убивцею. Ібрагім же звинувачує Матлакчу, художника-мініатюриста, який випадково привів Садику до свого гарему і мав намір одружитися з нею. Ібрагім вирішує, що Матлакчі сам вб'є Садику, щоб таким чином покарати Матлакчі за його необережність. Зрештою, мініатюрист втопив свою кохану і дуже страждав. Однак Ібрагіма й надалі переслідували невдачі, його дружина, Хатідже втратила свою першу дитину, коли на палац Ібрагіма напав розлючений яничар та впала зі сходів і сильно забилася, що призвело до викидня. Другу дитину сестра Султана теж втратила і звинувачувала в цьому себе і намагалась покінчити життя самогубством, за що її висилають з столиці. Повернеться вона вже зовсім іншою людиною, жорстокою представницею династії, яка не зважає ні на інших, ні на себе саму.

У Гюрем в цей час з'являється суперниця в образі іспанської принцеси Ізабелі Фортуні, яка потрапила до палацу в якості полонянки і в яку Султан згодом закохується та оселяє в своєму мисливському будиночку. Ревнуючи свого коханого, Гюрем відправляє принцесу додому, а Сулейман просто забуває про цей інцидент. Згодом Гюрем починає боротьбу і з Махідеван, яка робить все можливе, щоб позбутися тієї, що забрала серце її коханого і робить вона це доволі завзято, бо декілька разів трохи не вбиває Гюрем. Не стоїть осторонь і Ібрагім, який обрав для себе сторону Махідеван. Він наказує своїм найманим кілерам напасти на карету головної героїні, коли та поверталась вночі до Стамбула з Едірне.

Валіде теж не стоїть осторонь від всіх інтриг проти Гюрем і підбурює гаремний бунт проти неї. Кілька наложниць обпалюють дівчині обличчя вогнем. Пізніше, однак, Гюрем мстить цим наложницям, обпикаючи вогнем вже їх обличчя. Хатідже, яка стала вже зовсім іншою людиною, починає накидатися на Ібрагіма. Ібрагім, який не може цього витримати, починає зраджувати своїй дружині з Нігяр-калфою, в результаті чого та вагітніє. Права рука Валіде, Діє Хатун дізнається про це і намагається відмовити Нігяр від зв'язку з Ібрагімом поки про це ніхто не дізнався, але згодом про це дізнається і сама Валіде, через що ту спіткає інсульт та прикутує її до ліжка. Зрештою, наприкінці сезону Валіде помирає, а Хатідже, яка вирішує розлучитися з Ібрагімом, позбавляє його всіх титулів і присягається помститися Гюрем за смерть матері.

Тож, ми можемо побачити, що другий сезон кардинально міняє спектр розвитку сюжету на більш насичений неочікуваними поворотами, палацовими інтригами та змовами героїв один проти одного. Якщо центром першого сезону, по більшій частині, була сама Гюрем і її освоєння в турецькому світі, то тут спектр оповіді розширюється на другорядних персонажів і їх переживання, взаємодію один з одним.

В третьому сезоні у Хюрем вже було п'ятеро дітей: четверо хлопчиків (Мехмед, Джихангір, Баязид і Селім) і одна дівчинка (Міхрімах). Після смерті матері султана Махідеван першою очолила гарем, але завдяки своїй хитрій інтризі Хюрем домоглася того, що Сулейман позбавив Махідеван звання управительки гарему і передав цю високу посаду самій Гюрем через те, що третя дружина султана витратила більше коштів, ніж мала, і не змогла розплатитись лихваркою. Старший син Сулеймана і єдиний син Махідеван, Мустафа, вже підріс, і для нього настав час їхати до Едірне правити. Хатідже ж, дізнавшись, що Нігяр-калфа вагітна від Ібрагіма, вирішує зробити їй аборт і стратити.

Тим часом до палацу потрапляє привезена до Стамбула турецьким піратом на ім'я Барбаросса, перська полонянка Фірузе Хумейра. Ця бранка згодом стає досвідченою та хитрою суперницею Хюрем у боротьбі за кохання Сулеймана. Покровительками ж перської рабині є Махідеван, Хатідже та годувальниця Сулеймана Афіфе, яку запрошують до гарему для «прибирання». Вони захищають Фірузе від Хюрем і роблять усе можливе, щоб вивести її з себе. І тут головним поворотом сюжету стає те, що Фірузе Хумейра виявляється принцесою, представницею династії Тахмаспа I, справжнє її ім'я – Бегюмхан Султан. А зринає ця інтрига за допомогою Гюрем, яка дізнається про це він конюха Рустема, який закоханий у доньку Гюрем – Міхрімах. Коли султан дізнався правду про свою нову фаворитку, то надсилає її до мисливського

будиночку, проте Гюрем це не влаштовує і вона разом з Рустемом знаходить родичів принцеси і відсилає ту додому.

Задля того, щоб докучити Гюрем, Хатідже пробачає Ібрагімові його зраду і вони об'єднуються проти спільного ворога. В цей час сестра Хатідже і Сулеймана Шах Іхубан Султан прибуває до столиці. Вона, на відміну від своєї молодшої сестри, обирає стратегію гарних відношень з Гюрем, проте за спиною у неї свої власні плани та інтриги. Ібрагім же був доволі честолюбний і через це зробив декілька необачних кроків, які приведуть до його страти. При іноземних послах він називав себе «правителем Османської імперії» і «приборкувачем» султана, що було внесено до облікових записів. Про це дізналась Гюрем і передала розлюченому султану. Проте про страту друга Сулейман пізніше шкодуватиме. А от Хатідже, дізнавшись про смерть коханого вирішить, що це все справа рук Гюрем і тому бажає мститися їй. Шах Іхубан Султан мала на це свої плани, вона була закохана в Ібрагіма і тому, коли той обрав Хатідже, а не її, то дуже розлютилась. Тепер у неї з'явилась нагода помститися і видати молодшу сестру заміж за нелюба, а собі прибрати до рук палац Ібрагіма, проте план провалився.

Міхрімах, донька Гюрем і Сулеймана теж страждає, бо її, на відміну від Хатідже, все ж таки видають заміж за нелюба Рустема, бо на думку її матері – це стратегічно правильний хід. Саму Хюрем викрадають як тільки султан йде в похід. Цим користується Махідевран, щоб позбутись старшого сина Гюрем і Сулеймана, головного претендента на престол батька – Мехмета. На його життя роблять декілька замахів і останній виявляється вдалим. Вбиває його власний слуга і кращий друг. Під час перебування у військовому таборі Мехмет отримав поранення і його слуга додає до цілющих мазей кров нещодавно померлого від віспи, невиліковної на той час хвороби. Через смерть сина султан повертається з походу і починає шукати Хюрем, пошуки приводять його до Хатідже, яка і не приховує того факту, що це справа її рук, і кажучи, що брат більше ніколи не побачить своє кохання, бо він вбив Ібрагіма – випиває отруту і помирає. Проте Гюрем все ж повертається до палацу, щоб взяти участь у нових інтригах.

Третій сезон серіалу «Величне століття» є найнасиченішим на події, інтриги та смерті. Жодна серія не обходиться без розв'язання конфлікту і зав'язки нового. Глядача тримають в напрузі від початку і до кінця невирішені питання і палацові інтриги. Багато другорядних героїв саме в цьому сезоні знаходять кінець своєї сюжетної лінії.

Четвертий сезон серіалу стане завершальним, звичайно Гюрем бажає помсти після вбивства старшого сина, тому вона підроблює зраду Мустафи, єдиного сина Махідевран і Сулеймана, через що султан наказує стратити свого сина на власних очах. Селім, раніше середній, тепер старший син Гюрем стає головним претендентом на трон батька і султан призначає його керувати головним санджаком, через що два інші брати змовляються проти нього і дізнавшись про це, Селім просто спивається замість того, щоб якось діяти. В цей час до палацу прибуває італійська принцеса Сесилія Верньєр-Баффо, яка тільки і мріє, щоб повернутися додому, але Гюрем повідомляє їй, що тепер вона – власність шехзаде Селіма, через що дівчина намагається покінчити життя самогубством, проте Селім рятує її, і вони знаходять кохання один в одному. Італійська принцеса приймає іслам і Гюрем Султан дає їй ім'я Нурбану. Селім і Нурбану одру-

жуються і в майбутньому саме вони очолюватимуть династію, бо молодший син Джихангір теж гине після смерті Мустафи від горя. А середній син Баязид програє в бою своєму братові Селіму. Гюрем помирає від хвороби, а султан, розуміючи, що скоро прийде і його час – йде в похід, де і помирає. Тож, останній четвертий сезон більше зосереджений на новому поколінні, на дітях Гюрем і Сулеймана, на їх інтригах в бою за престол батька.

Розглянувши серіал, ми можемо стверджувати, що інтрига є основним рушієм його сюжету. Напруженість моменту, запутане і складне розгортання подій в серіалі занурює глядача в історію і змушує співпереживати кожному герою по-своєму. Розкриття гострої боротьби між персонажами змушує глядача обирати сторону і прихильність до якогось певного персонажа, серед яких нема ні абсолютно поганих, ні хороших. У кожного є свій власний мотив та цілі, яких вони прагнуть і досягають через інтриги і хитрі задуми. В серіалі наявні як політичні, так і любовні інтриги. Спільною метою усіх інтриг є боротьба за владу та за серце коханої людини одночасно.

Список використаної літератури

1. Гордієнко О. О. Актуальність українського кіноперекладу та проблематика дубляжу на основі турецьких кіноматеріалів. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 7. Том 1. С. 126–130. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/-jspui/bitstream/lib/25157/1/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B4%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%9E..pdf>
2. Загребельний П. Роксолана Харків: Фоліо, 2004. 685 с.
3. Літературознавчий словник-довідник. Київ: Академія, 2007. 753 с.
4. Покровська І, Плешкун С. Комунікативно-прагматична роль релігійних етикетних зворотів у сучасному турецькомовному дискурсі. *Південний архів* (Філологічні науки). 2018. № 74. URL: <https://pa.journal.kspu.edu/index.-php/pa/article/view/488>